

Sempozyum

**KUVA-YI MİLLİYE'NİN 90. YILINDA
İZMİR VE BATI ANADOLU
(6-8 Eylül 2009, İzmir)**

Taner BULUT*

Özet

Kuva-yı Milliye, Kurtuluş Savaşı'nın başlaması ve örgütlenmesinde çok önemli bir rol oynamıştır. Bu nedenle, Cumhuriyet'in kurulmasıyla ilgili yıldönümleri kutlanan diğer önemli olaylar gibi, Kuva-yı Milliye örgütlerinin mücadeleye öncülük etmesinin 90. Yılında uluslararası bir sempozyumla anılıyor olması önemli bir etkinliktir. 6 - 8 Eylül 2009 tarihinde İzmir Büyükşehir Belediyesi Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi'nde (APİKAM) "Kuva-yı Milliye'nin 90. Yılında İzmir ve Batı Anadolu" adıyla uluslararası bir sempozyum düzenlendi. Sempozyum, program broşüründeki sırasıyla T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İzmir Valiliği, İzmir Büyükşehir Belediyesi, Ege Üniversitesi ve Dokuz Eylül Üniversitesi'nin ortak katkılarıyla gerçekleşti. İki gün süren sempozyum, iki ayrı salonda yapılan toplam 12 oturum ve sunulan 47 bildiriyle tamamlandı.

Anahtar Kelimeler: Kuva-yı Milliye, İzmir, Batı Anadolu, Kurtuluş Savaşı, Uluslararası Sempozyum.

Abstract

Turkish National Forces played an essential role in the initiation and organization of Turkish Independence War. For this reason, like other important events within context of celebrating the anniversary of the foundation of republic, it is an important activity to celebrate leading role of National Forces in its 90th year at an international symposium. On September 6-8, 2009 in the Ahmet Pirstina City Archive and Museum of Izmir Metropolitan Municipality an international symposium named "Izmir and West Anatolia at the 90th year of Turkish National Forces" was held. The symposium taken placed by contribution of the Ministry of Culture and Tourism, Izmir Governorship, Izmir Metropolitan Municipality, Ege University, Dokuz Eylul University. Symposium lasted two days is complemented with twelve session and presented 47 papers where arranged in two apart auditoriums.

Key Words: Turkish National Forces, Izmir, Western Anatolia, Turkish Indepence War, International Symposium.

* Araştırma Görevlisi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, (taner.bulut@deu.edu.tr; bulutaner@hotmail.com).

Bir Uluslararası Sempozyumun Ardından...

“Milli Kuvvetler”, “ulusal güçler” olarak çevirebileceğimiz Kuva-yı Milliye, birkaç aylık kısa bir sürede örgütlenmesini tamamlayarak harekete geçmiş ve kurtuluş mücadelesini başlatan ilk silahlı mukavemet gücü olmuştur. Milli Mücadele’nin başarılmasına giden yoldaki ilk kapıyı Mustafa Kemal’le birlikte Kuva-yı Milliye’nin açtığını söylemek yanlış olmayacaktır. İşgale uğramış bir devleti yönetenlerin ortaya koymadığı mücadele iradesizliği tersine çevrilmiş, bizzat halk Kuva-yı Milliyeler aracılığıyla elini taşın altına koymuştur. Anadolu’nun dört bir yanında teşkilatlanmış olmasına rağmen Batı Anadolu’da yoğunlaşan (özellikle Ege’de) Kuva-yı Milliye’nin mücadelesi dikkat çekicidir. 23 Temmuz 1919’da Mustafa Kemal Paşa’nın başkanlığı altında toplanan Erzurum Kongresi’nde “Kuva-yı Milliye’yi âmil ve milli iradeyi hâkim kılmak esastır” (madde 4), ibaresi Milli Mücadele’nin başladığı dönemde Kuva-yı Milliye’lerin ne kadar önemsendiğini göstermektedir. Bu nedenle, öncelikle küçük silahlı güçler olarak tanımlanan Kuva-yı Milliye kavramı, sonradan topyekün Milli mücadelenin tümüne verilen bir niteleme olarak da geniş anlamda kullanılmıştır.

Kuva-yı Milliye adıyla ortaya çıkan bu teşkilatın temel amacı, hiçbir devletin ve milletin hâkimiyetini kabul etmeyerek buna karşı mücadele etmek ve Türk milletinin kendi bayrağı altında yaşama hakkını ve bağımsızlığını sağlayarak korumaktır.

Kuva-yı Milliye kadar Kuva-yı Milliyeci olmak da ulusal bağımsızlığı sahiplenmek açısından çok önemlidir. Mahmut Esat Bozkurt’un Şükrü Saraçoğlu’yla birlikte birer Kuva-yı Milliyeci olarak Kuşadası Kuva-yı Milliyesi içinde silahları ve mermileriyle işgalcilere karşı verdikleri mücadele buna verilebilecek en güzel örneklerdir.

Kuva-yı Milliye’yi, Kuva-yı Milliyeci’leri, Kuva-yı Milliyelik ruhunu, teşkilatlanmayı, mücadeleyi, süreci ve yaşananları 90 yıl sonra İzmir ve Batı Anadolu özelinde tekrar irdeleyen uluslararası bir sempozyumun düzenlenmiş olması son dönemde yaşanan siyasal çalkantılar arasında anlamlı ve önemlidir.

Sempozyum, Kültürpark’taki İsmet İnönü Sanat Merkezi’nde düzenleyici kurumların temsilcilerinin yaptıkları konuşmalarla açıldı. İzmir Valisi Cahit Kıracı, İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Aziz Kocaoğlu, Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürü Mahmut Evcıran, Dokuz Eylül Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mehmet Füzün ve Ege Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Mehmet Süer Anaç yaptıkları açılış konuşmalarında Milli Mücadele’de Kuva-yı Milliye, İzmir ve Batı Anadolu üzerine görüşlerini belirttiler.

İzmir Valisi Cahit Kırac konuşmasında, “*Kuva-yı Milliye'nin Türk Milleti'ni küllerinden yeniden ortaya çıkardığını*” belirterek, Atatürk'ün sözüne atıfla “*Milletin geleceği için tarih yazmak, tarih yapmak kadar önemlidir*” dedi. Bir ülkenin tarihinin ve kültürünün objektif bir şekilde gelecek nesillere aktarılmasının önemine dikkat çeken Vali Kırac, Kuva-yı Milliye'nin vur-kaç taktiğiyle savaştığını, bu milli direnişle bir milletin küllerinden yeniden doğduğunu belirtti. Bu nedenle de isimsiz kahramanları unutmamak gerektiğine vurgu yaparak konuşmasını tamamladı.

İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Aziz Kocaoğlu yaptığı konuşmada, 87 yıldır çağdaşlığın ve demokrasinin simge şehri olan İzmir'in, Türkiye'nin en önemli birkaç şehrinden biri olduğunu vurgulayarak, İzmir'in işgaliyle bağımsızlık savaşının başladığını, kurtuluşuyla da yepyeni bir ülkenin doğuşunu müjdelediğini belirtti. Kocaoğlu, “*İzmir, Kurtuluş Savaşı'nın zaferle bittiği, artık sıranın çağdaş demokratik, laik Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasına geldiğini müjdeleyen bir şehirdir. O sebeple 9 Eylül'ler sıradan günler değildir. Bilimde, kültürde, sanatta ve hayatın her alanında göstereceğimiz çabalar ve elde edeceğimiz başarılar, bugünlere ulaşmamızı sağlayan kahramanlara teşekkürümüzü, bağlılığımızı, miraslarına sahip çıktığımızı kanıtlayacaktır*” diyerek Milli Mücadele'de İzmir'in yerini çok isabetli bir tespitle ortaya koydu.

Sempozyumun düzenleyici ortaklarından Kültür ve Turizm Bakanlığı adına Bakanlık Araştırma ve Eğitim Genel Müdürü Mahmut Evkiran'ın yaptığı kısa konuşmasında, Kuva-yı Milliye hareketinin 90. yılını 81 ilde yapılacak birçok etkinlikle kutlayacaklarını ve bu süreci bir yıla yayacaklarını söylemesi, adeta 2009 yılının Kuva-yı Milliye adına önemli bir yıldönümü olacağını göstermekteydi. Üniversiteleri temsilen Dokuz Eylül Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mehmet Füzün ve Ege Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Mehmet Süer Anaç düzenlenen sempozyum ve Kuva-yı Milliye'nin tarihi önemi üzerine görüşlerini aktardılar.

İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Aziz Kocaoğlu, sempozyuma geçilmeden önce Cumhuriyet Halk Partisi İzmir Milletvekili Oğuz Oyan'la birlikte, “*Bir Destandır 9 Eylül*” isimli fotoğraf sergisinin açılışını da yaptı. Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi (APİKAM) tarafından hazırlanan sergide 16 panoda İzmir'in işgalden kurtuluşuyla ilgili toplam 84 fotoğrafa yer verildi.

Açılışın ardından öğleden sonra başlayan sempozyumda oturumlar APİKAM'ın Araştırma ve Drama salonlarında yapıldı.¹ Araştırma odasının giriş bölümünde yer alan kütüphane ve salonun her iki yanında konuşlanmış olan araştırmacı masaları sempozyumun bilimsel ve tarihi havasını arttırır nitelikteydi. Yapılan oturumlara Milli Mücadele'nin ve Kuva-yı Milliye'nin önemli şahsiyetlerinin isimlerinin ayrı ayrı verilmesi oldukça anlamlı ve takdir edilmesi gereken bir davranıştı.

Prof. Dr. Salih Özbaran'ın başkanlığında Araştırma Salonu'nda yapılan “*Hasan Tahsin*” isimli ilk oturum, Prof. Dr. Şerafettin Turan'ın, “*Kuva-yı Milliye Kavramının Türk Kurtuluş Savaşı'ndaki Önemi*” başlıklı bildirisini ile başladı. Turan, kavramı ilk olarak Milli Kongre düzenleyicilerinden Esat Işık Paşa'nın kullandığını belirterek başladığı bildirisine kavramın anlamını, ortaya çıkışını ve geçirdiği süreci

1 Sempozyum oturumları aynı zamanlarda APİKAM'ın iki farklı salonunda gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle tanıtım yazısında genellikle daha büyük ve katılımın daha yüksek olduğu Araştırma Salonu'nda yapılan oturumlar ve bildirimleri ele alınmıştır.

aktararak devam etti. İlk Kuva-yı Milliye birliğinin ise bu dönemde 17. Kolordu Komutanlığı'na atanan Albay Bekir Sami (Günsav) Bey tarafından kurulduğunu ekleyen Turan, Kuva-yı Milliyelerin sadece Batı Anadolu'da değil, diğer bazı bölgelerde Kilikya, Erzurum ve Maraş Kuva-yı Milliyesi adıyla örgütlendiklerini belirtti. Turan'a göre Kuva-yı Milliye güçleriyle İstanbul Hükümeti arasında kısa bir dönem de olsa olumlu ilişkiler kurulmuştu. Hatta 1921 yılının sonlarına doğru Hükümet, başlangıçta asi ilan ettiği kişiler hakkında verilen hapis cezalarının affedilmesini bile teklif etmişti.

Turan'ın ardından Prof. Dr. Ergun Aybars, "Yerel Kongreler ve Kuva-yı Milliye'den Milli Kongreler ve Milli Devlete" başlıklı bildirisini sundu. Prof. Aybars'a göre Kuva-yı Milliye, "Milli Devlet" in kurulmasında bir geçiş dönemini ifade etmektedir. Bu süreçteki asıl ve tetikleyici etken "Müdafa-i Hukuk hareketinin" başlaması ve gelişmesidir. Batı Anadolu'daki ilk kongrelerde yeni bir devlet kurmak söz konusu değildir. Padişah'ı ve devleti (Osmanlı) kurtarmak esastır. Ancak Büyük Millet Meclisi'nin açılması ve ana kongre olan Sivas Kongresi'yle yeni bir devletin kurulma süreci başlamıştır ve bu iki gelişme "Tanrısal İrade"den "Ulusal İrade"ye geçişi temsil etmektedir. Aybars, bildirisini milli devletin kuruluş sürecinin günümüzde hala sancılı bir şekilde devam ettiğini Fransa örneğiyle karşılaştırarak tamamladı.

Oturumun üçüncü konuşmacısı ise Prof. Dr. Sina Akşin'di. Akşin, "Kuva-yı Milliye ve Çerkez Ethem" başlıklı bildirisine Çerkez Ethem'in Milli Mücadele'ye ihanet edip etmemesi sorununun hala tartışıldığını belirterek başladı. Ethem'in kahramanlık ve vatan hainliği arasında gidip gelmesini ve dönüşümünü ayrıntılarıyla anlatırken, Ethem'in kişiliği, psikolojisi, aile yapısı, çocukluğu, gençliği ve eğitim hayatına bakmanın bu sürecin daha iyi anlaşılabilmesine yardımcı olacağını ifade eden Akşin, Ethem'in "düşman istilası sırasında Hükümete karşı gelmesini ve Yunan Ordusu'na sığınmasını" vatan hainliği için yetecek gerekçe olduğunu vurguladı. Akşin'e göre Çerkez Ethem'deki bu askerlik ve liderlik hevesinin en önemli nedeni, okula gönderilmemesi ve Harbokulu'nda eğitim alarak subay olmuş ağabeylerini kıskanmasıdır. Gerçi Meşrutiyet sonrası Namık Kemal'in "Vatan" kavramıyla

başlayan “mektepli yeni insan tipi”nin, alaylı eski insan tipiyle yaşadıkları çatışmaya karşın Ethem, her iki özelliği birlikte sergileyerek problemlili bir duruş sergilemişti. Bu nedenle kahramanlıktan vatan hainliğine doğru kolay geçiş yapabirmiştir. Bu değerlendirme sorunun yalnızca bir yönünü (psikolojik) açıklar niteliktedir.

Bu oturumun son bölümünde ise “İzmir'in İşgali ve Kuva-yi Milliye'nin Kuruluşuna Doğru” başlıklı bildiri, Prof. Dr. Zeki Arıkan tarafından sunuldu. Bildiride İzmir'in işgal edilmesi ve yaşananlar ayrıntılarıyla anlatılırken, Yunan işgalinin aslında ne kadar kalıcı olduğu ve bunu anlayamayan İzmir Valisi (Kambur) İzzet Bey gibi yerel yöneticilerin gafletleri örneklerle açıklandı. Yine aynı şekilde İzmir'in işgalinden sonra Yunan kurumlarının gelişmelere nasıl el koydukları ve başta mahkeme işleri olmak üzere kamu işlerini nasıl yürüttükleri örneklerle anlatıldı. Prof. Arıkan'a göre, Askeri güçlerin ve komutanların tutuklanması ve cephaneye ve teçhizatların teslim edilme süreçleri Sevr Antlaşması'nın İzmir'de uygulamaya konulmasıydı. Ancak Mustafa Kemal, arkadaşları ve Türk Milleti sayesinde antlaşma Türkiye'de uygulamasını tamamlayamadan tarihin tozlu raflarına kaldırılmıştır. Somut örneklerin verildiği bildiri bu açıdan oldukça doyurucuydu. Araştırma Salonu'ndaki “Evrensel Açılımlar” isimli oturum, sempozyumda yer alan yabancı katılımcıların sunumlarına ayrılmıştı. Yabancı dilde yapılan sunumlar anında çevirmen aracılığıyla dinleyicilere tercüme edildi. Oturum başkanlığını yapan Prof. Dr. Feroz Ahmad, kısa bir giriş değerlendirmesinden sonra ilk sözü Yıldız Teknik Üniversitesi'nde misafir öğretim üyesi olarak çalışan Dr. Fabio L. Grassi'ye verdi. “İtalya ve Şark Sorunu: Komuoyu ve Dış Politika” ve Mustafa Kemal Atatürk üzerine yayınladığı biyografi çalışması “Atatürk: Modern Türkiye'nin Kurucusu” isimli kitaplarıyla tanınan İtalyan araştırmacı Dr. Grassi, sunumunu Türkçe yaptı. “Trablusgarp'tan Kurtuluş Savaşı'na İzmir ve İtalya” başlıklı sunumunda Kurtuluş Savaşı sırasında Türk-İtalyan ilişkilerine değindi. 1. Dünya Savaşı'na kadar İtalya tarihine ilişkin kısa bir bilgiyle giriş yapan Dr. Grassi, İtalya'da savaş üzerine yapılan değerlendirmelerde İtalya'nın karşısında yer alan devletlerden Almanya ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'na karşı tavrın hakaretlere varan düzeyde olumsuz olduğunu ifade etti. Diğer yandan Osmanlı Devleti'ne bakışın ise diğerleri kadar olumsuz olmamakla birlikte nötr (ortada) sayılabileceğini belirterek, bunun aslında “güçsüzlüğe” yapılan bir gönderme olduğunu söyledi. Grassi'ye göre, İtalya 1. Dünya Savaşı yıllarındaki Fransa ve İngiltere ittifakından ve Sykes-Picot gibi yapılan antlaşmalardan aslında rahatsızdı. Hatta İngiltere ve Fransa'nın, Saint Jean de Maurienne antlaşmasının imzalanmasından bir dakika sonra bile antlaşma nasıl geçersiz yapılabilir diye düşünmeleri İtalya'yı çok rahatsız etmekteydi. Bu antlaşmanın içeriği ve Osmanlı devleti ile ilgili maddelerin tartışılması (özellikle 2. Maddesi), Osmanlı Devleti'nin nasıl paylaşılacağına ilişkin tartışmalar ve Fransa-İngiltere-İtalya ittifakı içindeki sürtüşme ve çekişmeler, İtalya'yı ittifaktan soğutacaktır. Bu durum Anadolu'nun işgalinde İtalya'nın erken havlu atmasının başlıca sebebi olacaktır. Batı Anadolu'daki mücadelede İtalya gibi bir gücün eksilmesi, Milli Mücadele'nin başarıya ulaşmasında yadsınamaz bir etkidir. Kurtuluş Savaşı döneminde İtalya - Türkiye ilişkilerinde başat adam Kont Sforza olmuştur. Dr. Grassi'ye göre son dönemdeki Türk-İtalya ilişkileri ve Mustafa Kemal'in tavrından anlaşılacağı üzere Türkiye ile İtalya arasında bir husumet olmaması Kurtuluş Savaşı dönemindeki gelişmelerden kaynaklanmaktadır.

Bu oturumdaki ikinci bildiriye Massachusetts Institute of Technology (MIT)'de mimarlık tarihi üzerine çalışan İtalyan bilim insanı Prof. Dr. Cristina Pallini sundu. "İzmir'in Modernleşmesi Sürecinde Fikirler ve Projeler: Üniversite ve Ticaret Fuarı" başlıklı bildiri, farklı bir disiplinin bakış açısıyla sempozyumun bilimsel olarak en renkli ve üst düzey bildirilerinden biriydi. Sunumunu bolca görsel malzeme kullanarak zenginleştiren Prof. Pallini, araştırması için önce Selanik'te, ardından İzmir'de bir süre çalışmış. Sunumuna, mimari açıdan şehirlerin tarihle ilişkisini irdeleyerek başlayan araştırmacı, ekonomi ile kentleşme arasında çok büyük bir ilişki olduğundan bahsetti. Harita ve resimler yardımıyla Yunan arşivlerinde İzmir ile 1865 yangını sonrası Yunanlıların yaptığı İzmir şehir planı ve krokinisi kullanarak Yunan politikalarında İzmir, kentleşme ve sosyal yaşam konularını ele aldı. Yunanlılarca iki büyük üniversite kurulmasının planlandığını, bu üniversitelerden biri için şehir olarak İzmir'in düşünüldüğünü ve İzmir'de de şimdiki Kültürpark alanının yer olarak seçildiğini Prof. Pallini'nin sunumundan öğrendik. Mimarlık, kentleşme ve tarih açısından İzmir-Selanik karşılaştırılmasıyla tamamlanan bildiri de her iki şehirde de kentleşme ve mimarinin "geçmişin izlerini silmek" kaygısıyla yapıldığı iddia edildi. Tarihteki sembollerin yok edilmesine yönelik Kilise ve Cami gibi kutsal mekânların tahribatı veya izlerinin silinmesi örnek gösterildi. Tarih boyunca mimari gelişmelerde geçmişin izlerini silme, anıları yok etme gibi olguların bulunduğunu belirten Prof. Pallini, bunu İzmir'in yeniden yapılanmasında da görmenin mümkün olduğunu belirtti. Diğer yandan mübadele sonrası göçenlerin gittikleri yerlere eski kaldıkları yerlerin isimlerini vererek geçmişlerini yaşatmaya çalıştıklarını Selanik'ten çeşitli örnekler vererek ekledi.

Prof. Pallini'den sonra "İzmirli Nine" isimli kitabıyla 1997 yılında Abdi İpekçi Barış ve Dostluk Ödülü'nü kazanan Yunanlı yazar Elsa Hiu, "Tanıkların İzinde I. Dünya Savaşı'nda İzmir" başlıklı bildirisini sundu. Yazar Elsa Hiu, Yunanca yaptığı konuşmasında, İzmir'in dünyanın en eski ve mitolojinin tarihi derinliklerini fetheden kentlerin başında geldiğini belirterek, 5100 kişinin sözlü tanıklığında İzmir için yapılan ve 1980 yılında "Çıkış" ismiyle iki ciltte yayınlanan eserden bahsetti. Fransız bir gazetecinin alıntılarında İzmir'in pek çok farklı kültürü kucaklayan ve barış içinde yaşamalarını sağlayan bir kent olduğunu belirten yazar, Türk ve Yunan kültürlerinin birbirine yakın olduğunu ve iki halkın aynı resmi tarih altında geliştiğini vurguladı. Hiu'ya göre İzmir, kozmopolit bir kentti, adeta "Küçük Avrupa"ydı. Türk ve Yunan kültürleri bazı yerlerde iç içe geçmişti. Edebiyat ve sanat eserlerinde, dil ve kültür karışımı çok belirgindi. Örneğin "İzmirli Türkler" denilen "Giritli Müslümanlar"ın şarkı ve manilerinde bu durumu çokça görmek mümkündü. Bazı Yunanca kelimeler Türkçe'ye, bazı Türkçe kelimeler de Yunanca'ya geçmişti. Aslında bu durum iki kültürün bir birine ne kadar yakın olduğunun en önemli göstergesiydi. Elsa Hiu, "İzmirli, İzmir'i sevmeye devam etmelidir. Barış için bunu yapmalıdır" diyerek, duygusal bir şekilde sözlerini tamamladı.

Sempozyumun ilk günü, Prof. Dr. Salih Özbaran ve Prof. Dr. Sina Akşin'in, yaptıkları yorum ve eklemelerle bu oturumdaki sunumlara katkıda bulunmalarıyla sona erdi.

Sempozyumun ikinci günü sabahтан başlayan oturumlar nedeniyle sunulan bildiri yoğunluğuyla geçti. Drama Salonu'nda yapılan "Vasıf Çınar" oturumun-

da başkanlığı Prof. Dr. Şerafettin Turan yaptı. Oturumun bildiri teması edebiyat ağırlıklıydı. Oturumun "Halk Şiirinde Kurtuluş Savaşı Efeleri" başlıklı ilk bildirisini, Yard. Doç. Dr. Ayşe Duvarcı sundu. Bildiriden efelerin kıyafetlerinin, ihtişam ve insanın üzerinde korku bırakan birer güç ifadesi olduklarını, ayrıca gerçek efe kıyafetinin 40 altına eşdeğer olduğunu öğreniyoruz. Duvarcı, ilgi çekici bildirisinde efe kıyafetlerinin halk şiirinde yansımalarından örnekler verdi. Gökçen Efe ve Yörük Ali Efe örneklerinde olduğu gibi şiirlerde, romanlarda v.b. halk edebiyatında efeler, zorluk çeken, haksızlığa uğramış ve gördükleri haksızlıklara isyan etmiş kişilerdir. Duvarcı, efelerin neşeli değil, çok ciddi kişiler olduklarını ve onların, "Türkün özgürlüğe düşkün evlatları" olarak nitelenmesi gerektiğini vurguladı.

Ardından Doç. Dr. Dilek Yalçın Çelik'in, "Milli Mücadele Döneminde Batı Cephesinin Türk Edebiyatına Yansımaları" başlıklı bildiriyle devam edildi. Türk edebiyatında verilen eserlerde Milli Mücadele'nin ve Batı cephesinde yaşananlar ile bu cephede görev yapmış savaş kahramanlarının romanlar ağırlıkta olmak üzere nasıl ele alındıkları aktarıldı.

Bu oturumun üçüncü bildirisini, "1960'lı Yıllarda Yazılan Bazı Romanlarda Milli Mücadele ve Kuva-yı Milliye" başlığıyla, Araş. Gör. Sedat Gencer sundu. Gencer, Samim Kocagöz'ün "Kalpaklılar" (1962), Tarık Buğra'nın "Küçük Ağa" (1963) ve Kemal Tahir'in "Yorgun Savaşçı" (1964) romanlarını sırasıyla ele aldı. Bildiride eserlerin üç ayrı temel kavram üzerinden incelendiği görülmektedir; birincisi, kuruluş ve tarihi köklere vurgunun ortak olarak görüldüğü "devlet ve düzen". İkincisi, iç-dış düşmanın belirlendiği ve ulus bilincinin oluşturulmasının vurgulandığı "vatan bilinci" kavramı ve son olarak da subaylar ve milis güçleri arasından tedirginliğe yol açan "çeteler ve başıbozukluk". Her üç ayrı romanda da Kuva-yı Milliye hem "geçicidir", hem de "gereklidir". Dönemin kaotik durumu, dost ve düşmanın belirsizliği aynen romanlarda da görülebilmektedir. Üç romanda da düzenli orduya geçiş desteklenmektedir. Gencer'e göre yazarların 1960'lı yıllarda Milli Mücadele'ye tekrar ilgi duymalarının sebebi, resmi tarih eleştirisi yapımlarıyla birlikte kamu görevlisi olmalarıdır.

Oturumun son bildirisini, Mithat Kadri Vural'ın sunduğu "Kemal Tahir Romanlarında Kuva-yı Milliye İmgesi" başlıklı bildirisiydi. Vural, öncelikle Kemal Tahir'le tarih arasındaki ilişkiyi irdeleyerek başladı. Kemal Tahir, tarihi bir arka plan (arka oda) gibi kullanmaktadır. O'na göre geçmiş yani tarih, gelecek için çok gereklidir. Vural, Kemal Tahir'in genellikle Mustafa Akdağ, Ömer Lütfü Barkan ve Fuat Köprülü gibi tarihçilerden etkilendiğini belirtti. Bütün eserlerinde Bolşevik Sovyetler ile İngilizlerin çekişme sürecinden doğan arada bir tampon bölge oluşturulması fikrini, Kurtuluş Savaşı'nın sebebi veya diğer bir ifadeyle temel etkeni olarak kullanır. Bolşeviklik eleştirisi nedeniyle ve Kuva-yı Milliye'ye bolşevik olacağı ihtimalinden dolayı kaygıyla bakar. Kemal Tahir'in romanlarında İstanbul'la Anadolu arasında kopukluk ve yabancılaşma söz konusudur. "Esir Şehrin İnsanları" romanında Kâmil Bey, dünyayı bilir, dışarıda olup bitenden haberdardır; ancak, İstanbul dışında kendi ülkesine yabancıdır. Kemal Tahir, Anadolu mücadelesini, Milli Mücadelecileri, Mustafa Kemal'i ve subayları eleştirir. Milli Mücadele'yi ve katılanları küçümser. Çünkü onların çıkarları için orada bulduklarını iddia eder. Yörük Ali Efe, Demirci Mehmet Efe ve Çerkez Ethem'e (Kuva-yı Milliye içinde yer

aldığı ilk döneminde) eşkıya oldukları eleştirisi getirir. Yörük Ali Efe, Kafkasya'ya asker olarak gitmemek için mücadeleye katılan; Demirci Mehmet Efe, Aydın Ziraat Bankası'nı soyan ve Çerkez Ethem de para için İzmir Valisi Rahmi Bey'in oğlunu kaçıran eşkıyalardır. Milli Mücadele'yi başlatanları İttihatçı olmakla suçlar. O'na göre, mallarını Yunanlılara teslim etmek istemeyenler, işsiz kalan subaylar, çeteciler v.s. vatan için değil, kendi çıkarları için Milli Mücadele'ye destek vermişlerdir. "Yorğun Savaşçı" da Yüzbaşı Cemil, ittihatchı karşıtlığının açık bir simgesidir. İttihatçılar, I. Dünya Savaşı'nın kaybedilmesinin ve Osmanlı Devleti'nin sonunun gelmesinin baş sorumlusudurlar.

Öğleden önceki ikinci oturum, "Yörük Ali Efe" ismiyle Prof. Dr. Ergün Aybars'ın başkanlığında Araştırma Salonu'nda yapıldı. İlk olarak, Prof. Dr. Sabri Sürgevil, "Kendi Belgeleriyle Yörük Ali Efe" başlıklı bildirisini sundu. Prof. Sürgevil, Yörük Ali Efe'nin yaklaşık 1400 belgeden oluşan evrakının Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Başkanlığı (ATASE) Arşivi'ne verildiğini, bu belgelerin birer kopyasının kendisinde olduğunu ve elde edilen ikinci kopyaların APİKAM'a da verildiğini söyledi. Belgeler içinde Müdafa-i Hukuk, Heyet-i Temsiliye, Kuva-yı Milliye ve Milli Mücadele'yle ilgili yüzlerce yazışma, mektup, telgraf v.s. gibi evrakın olduğunu ekledi. Prof. Sürgevil, bildirisine ilk başarılı Kuva-yı Milliye hareketinden bahsederek devam etti. 16 Haziran 1919 tarihli, liderliğini Yörük Ali Efe'nin yaptığı ve tek bir zayıfın bile verilmediği Malgaç Baskını'nda (Aydın-Sultanhisar yakınlarında) bir Yunan karakolu tamamen imha edilmişti. Baskın, tam bir asker-sivil işbirliğiyle gerçekleştirilmişti. Prof. Sürgevil'in Yörük Ali Efe'nin yazışmalarının yer aldığı telgraflardan aktardığına göre halk, aç, iâşesiz ve çaresiz kaldığı için isyan etmekte ve hemen harekete geçilmesini istemektedir. Sürgevil'e göre Ali Fuat Paşa'nın sadece Aydın Kaymakamı ve Yörük Ali Efe'ye hitaben yazdığı emir telgrafları, Yörük Ali Efe'nin Aydın için nasıl önemli bir önder olduğunu ispatlayan belgelerdir.

Oturumdaki diğer sunumu Doç. Dr. Osman Akandere, "Çerkez Ethem'in Milli Mücadele Hareketine Katılması ve Komutasında Kurulan Kuva-yı Seyyare'nin Batı Anadolu Cepheleindeki Hizmetleri" başlıklı bildiriyle yaptı. Akandere, Çerkez Ethem'in kısa bir biyografisine değinerek bir lider haline gelmesi ve Kuva-yı Seyyare birliklerinin başına geçme sürecini aktardı. Akandere'ye göre, Kuva-yı Milliye ve Kuva-yı Seyyareyi oluşturan unsurlar benzeşmektedir. Ayrıca Kuva-yı Seyyare demek, aslında Çerkez Ethem demektir ve Ethem'in zorbalığı-başıbozukluğu Kuva-yı Seyyare'de aynen vardır. Çerkez Ethem, birliğindeki erlere 10-15 lira, komutanlara 40-50 lira vermektedir ve bu rakamlar Düzenli Ordu'nun verdiği için üç katına denk gelmektedir. Akandere'ye göre bu fark, Ethem'in daha hırslı adamlara sahip olmasına yol açmakta, böylece milis mücadelesi daha başarılı olabilmektedir. Ancak Çerkez Ethem'in bu ağır yükü nasıl finanse ettiği konusundaki soru işaretlerinin, Ethem'in Milli Mücadele'nin karşısına geçmesinin nedenlerini açıklayabilecek ipuçlarını içinde barındırdığını da not etmek gerekir. Oturum sonrasında Prof. Dr. Ergün Aybars'ın aktardığı, General Pattern'in I. Dünya Savaşı sonrasında Fransa kahrmanıken, II. Dünya Savaşı sırasında Hitler'in himayesinde Vichy Hükümeti'ni kurması nedeniyle vatan haini ilan edilip asılması olayı, Çerkez Ethem'in durumunun daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacak bir katkıydı.

Aydın Eski Senatörü Saadettin Demirayak, "Aydın Kuva-yı Milliyesi ve Danişmendli İsmail Efe" başlıklı bildirisinde ise, Danişmendli İsmail Efe'nin (1882-1946) Kuva-yı Milliye'ye yaptığı katkılardan bahsetti. Demirci Mehmet Efe'nin kızanlığını da yapmış olan Danişmendli İsmail Efe, Çine'de bulunan 57. Tümen karargâhında denettirilen bir topla atış yapmış ve başarılı olunca atış yaptığı top kendisine verilmişti. Danişmendli, bizzat topu kullanarak Yunan işgal güçlerini bir süre oyalayarak zaman kazandırmıştı. Senatör Demirayak, yerel idarecilerin ve devletin efelerin hatıralarına gerekli önemi vermedikleri sitemini dile getirerek bildirisini tamamladı.

Öğretmen Necat Çetin, oturumun son bildirisini "Anlatımlara göre Torbalı Bölgesinde Yunan İşgali ve Bilinmeyen Bir Kuva-yı Milliyeci: Hortunalı Hamit Efe" başlığı altında sundu. Çetin, öğrencileriyle birlikte 2000-2009 yılları arasında Torbalı yöresinde 60 köyde 100'e yakın kişiyle sözlü tarih görüşmeleri yaptıklarını, bunları kayıt altına aldıklarını ve yapılan görüşmelerde sıkça "Yıldırım" lakaplı, "Hamit Efe" adında birinden söz edildiğini aktardı. Çetin, yaptığı ek çalışmalarla "Hortunalı Hamit Efe"nin (1893-1922) Torbalı civarında Kuva-yı Milliye'ye ve Milli Mücadele'ye önemli katkıları olduğunu belirlediğini ekledi. Çetin'in aktardığına göre, Hamit Efe'nin iki düşmanı vardır; "Yunanlılar ve işbirlikçi Rumlar". Çetin, yaptığı sözlü tarih çalışmalarından Hamit Efe'nin kendince kurduğu "taş üstü" mahkemelerde nasıl yargılama yaptığıyla ilgili anekdotlar vererek konuşmasını bitirdi.

Öğleden sonra başlayan oturumlardan Drama Salonu'ndaki "Ali Fuat Cebesoy" isimli oturumda Doç. Dr. Kemal Arı, "Mustafa Kemal'in Kurtuluş Savaşı Stratejisi'nde Kuva-yı Milliye'nin Yeri ve Önemi" başlıklı bildirisini sundu. Arı, örnekler vererek Mustafa Kemal'in Kurtuluş Savaşı stratejisinin "Nutuk"ta nasıl yer aldığını aktardı. Arı'ya göre, Mustafa Kemal'in CHP'nin II. Büyük Kurultayı'nda Nutuk'u okuması, "milletine hesap verme" anlamına gelmektedir. Kuva-yı Milliye'yi temel alan bölgesel kurtuluş, diğerleriyle birlikte ulusal bağımsızlığı kurmayı amaçlamıştır. Bu amaç, "Hâkimiyet-i Milliyeye müstenid bila kayd-ı şart istiklâl-i tam bir milli devlet"tir. Kuva-yı Milliyeler, Mustafa Kemal'in Anadolu'daki başlangıç dayanaklarıdır. Bu yüzden Erzurum Kongresi sonunda kabul edilen 4. Maddede "Kuva-yı Milliye'yi âmil ve milli iradeyi hâkim kılmak esastır" ifadesi, Milli Mücadele'nin amaç ve yöntemini belirleyen temel strateji olmuştur. Arı, bildirisini Mustafa Kemal'in Kurtuluş Savaşı boyunca güttüğü stratejilerden örnekler vererek tamamladı.

Öğleden sonraki Araştırma Salonu'ndaki "Demirci Mehmet Efe" isimli diğer oturumda ise Yard. Doç. Dr. Zeki Çevik'in sunduğu "Batı Anadolu'da Kuva-yı Milliyeci Bir Aydın: Hasan Basri Çantay" başlıklı bildirisinden sonra Yard. Doç. Dr. Müslime Güneş, başlığı "Mütareke ve Yunan İşgali Sürecinde Aydın Sancağı'nda Eğitim ve Eğitim Kurumları" olan içeriği dolu bildirisini sundu. Bildirisine 1920'lerde eğitim hayatının nasıl olduğu hakkında bilgiler vererek başlayan Güneş, İstanbul ve Ankara Hükümetleriyle birlikte Yunan işgal güçlerinin görevlendirmeleri nedeniyle ülkede eğitimin çok başlı bir özellik gösterdiğini belirtti. Zaten işgaller, her yerde olduğu gibi Aydın'da da öncelikle eğitim hayatını olumsuz etkilemiştir. Güneş'in aktardığına göre, Aydın'da bulunan Sultani Mektebi'ndeki 120'den fazla yetim çocuk, okullarından atılarak eğitimcilerle birlikte İzmir'e gönderilmişlerdi.

Ayrıca Yunanlılarca okullar tahrip edilmiş, ders programlarına müdahale edilmiş, Yunanca dersi konulmuş, sınıf geçme zorunluluğu getirilmiş, “Malumat-ı Vataniye” (Vatandaşlık Bilgisi) dersi kaldırılmış ve tarih derslerinin içeriği baştan aşağı değiştirilmişti. Yunanlılar yaklaşık 140 okulu yakmışlardı. Bunun yanında Güneş’in Venizelos’a dayanarak aktardığına göre, Ege’de kendi eğitimlerini verdikleri yaklaşık 600 okul açmışlardı. Güneş, Aydın’da İtalyan işgaline ilişkin kısa bilgiler de verdi. Yunanlıların aksine İtalyanlar, halkın hassasiyetlerini göz önünde tutmuşlardı. Güneş bildirisini, işgale karşı mücadelede görev almış, yörenin Kuva-yı Milliye’sinin iki önemli şahsiyeti hakkında bilgiler vererek tamamladı. Bu şahıslardan ilki, Nazilli Heyet-i Temsiliyesi’ni kurmuş, Nazilli Müdafa-i Hukuk gönüllüsü ve Demirci Mehmet Efe’yi eşkıyalıktan Kuva-yı Milliye’ye, yani vatanperverliğe geçirmiş olan “Hacı Süleyman Efendi”dir. Bilindiği üzere, Hacı Süleyman Efendi, Birinci TBMM’nin Aydın milletvekillerinden birisidir. Güneş’in bahsettiği ikinci kişi ise “Hoca Esat Efendi”dir. Aydın’ın Köşk kasabasından olan Hoca Esat Efendi, Milli Mücadele’de Milli Ordu Fahri Müftüsü olarak görev almış ve sonraki yıllarda TBMM’de milletvekili olarak bulunmuştur.

Bu oturumun diğer bir bildirisini “Kuşadası ve Söke’de Kuva-yı Milliye’nin Örgütlenmesi ve Milli Mücadele” başlığıyla, Yard. Doç. Dr. Şaduman Halıcı sundu. Halıcı’nın aktardığına göre, Kuşadası’nda Müslüman nüfus 11.400 civarındayken, Rum nüfus 9.200 dolaylarındadır. Söke’de ise rakamlar sırasıyla yaklaşık 20.000 ve 16.000’dir. Aydın’da temel Kuva-yı Milliye teşkilatlanma bölgeleri, Aydın merkez, Nazilli, Kuşadası, Söke ve Çine’dir. Kuşadası-Selçuk-Söke hattında 57. Fırka örgütlenmiştir. Fırka kumandanı Albay Şefik Aker, silah depolarını açık bırakarak ve silah dağıtarak halkın mücadeleye katılmasını sağlamış ve Kuva-yı Milliye’yi örgütlemiştir. Halıcı, asker ve zabitan sayısını gösterdiği grafikleri ve Kuva-yı Milliyeler’in elindeki silah ve cephane sayılarını gösteren tabloları kullanarak bildirisini zenginleştirdi. Cumhuriyet Tarihi’nin önemli şahsiyetlerinden Mahmut Esat Bozkurt ve Şükrü Saraçoğlu’nun bölgede çekilmiş tüfekli milis fotoğraflarıyla, Söke Kuva-yı Milliyecileri’nin “Çalılıkusu” şifresini kullanmalarını öğrenmek oldukça ilgi çekiciydi.

Sempozyumun, APIKAM Drama Salonu’nda gerçekleşen son oturumu ise, “Fahrettin Altay” oturumuydu. Oturum başkanlığını Prof. Dr. Sadık Sarısaman’ın yaptığı bu son oturumda, ilk olarak Okutman Fevzi Çakmak, “Kuva-yı Milliye Hareketine Karşı Farklı Bir Bakış: Ali Kemal” başlıklı bildirisini sundu. Çakmak, bildirisine Ali Kemal hakkından genel bilgiler vererek başladı. Ali Kemal, mütareke döneminde, gerek yer aldığı hükümetlerde (Damat Ferit Paşa hükümetlerinde maarif ve dâhiliye nazırlığı) ve gerekse kaleme aldığı yazılarında, Kuva-yı Milliye Hareketi’ne en sert eleştirileri getiren kişilerin başında yer almıştı. Ayrıca, “Osmanlı Sulh ve Selamet Cemiyeti”, “Wilson Prensipleri Cemiyeti”, “İngiliz Muhipleri Cemiyeti” ve mütarekeden sonra tekrar siyasi faaliyetlerine hız veren “Hürriyet ve İtilaf Fırkası”nın yönetim kurullarında görev almıştı. Ali Kemal’in düşünce dünyasında Kuva-yı Milliye’nin yerinin ne olduğuna cevap aranan bildiride, ağırlıklı olarak Kuva-yı Milliye Hareketi’nin Anadolu’da yoğun bir şekilde hissedildiği 1919 ile 1920 yılları içinde Ali Kemal’in yaptıkları ve yazdıkları incelendi. Ali Kemal’in yazdığı yazıların irdelendiği gazeteler, “Sabah”, “Peyam” ve “Peyam-ı Sabah” gaze-

teleriydi. Ali Kemal'in başyazarı olduğu Peyam-ı Sabah gazetesi, katıksız bir Kuva-yı Milliye muhalifiydi ve halkı bu hareketten uzak tutmak için en çok çabalayan gazeteydi. Çakmak'a göre, bu yazılar incelendiğinde Ali Kemal'in düşüncesinde, ortaya konulacak olan bir silahlı direnişe karşı olumsuz sert bir duruş, silahlı direnişin bizi yok edeceği fikri ve Kuva-yı Milliye'nin, İttihat ve Terakki'nin şekil ve isim değişikliğinden başka bir şey olmadığı görüşü açık bir şekilde göze çarpmaktadır. Ali Kemal'e göre Müdafai Hukuk cemiyetleri, "Müslüman halkı boş yere kırmaktan ve bu fırsattan yararlanarak halkı haraca kesmekten başka iş görmeyen emirsiz, saygısız ve kanunsuz olarak kurulan heyetler"den başka bir şey değildi ve "düşmanlar, Teşkilatı Milliye'den bin kere daha iyiydi". O'na göre kurtuluşumuzun çaresi belliydi; savaş kaybedilmiş, mütareke imzalanmış ve ses çıkarılmadan, kuvvete başvurmadan, barışçı bir siyaset izlenerek, karar verecek büyük devletlerinin suyuna gidilmeliydi. Bu yüzden yapılacak olan mücadele beyhudeydi. Bu duruşu, daha sonraki süreçte linç edilerek öldürülmesine yol açacaktı. Ali Kemal'in düşünceleri düzenli ordu-nun kurulması ve gelen başarılı sonuçlardan sonra bile değişmemişti. Çakmak'ın aktardıklarına göre Ali Kemal, 10 Eylül 1922 tarihinde Peyam-ı Sabah'ta çıkan son yazısında, kesin zaferi takdir etmek zorunda kalmıştı. Yine aynı şekilde Ali Kemal, tutuklanarak İzmir'e getirildiğinde, linç edilmeden önce yapılan sorgusunda, "Bu davanın muvaffak olacağını hiç tahmin etmiyordum. ... Ben, Türk Milleti'nde bu kadar büyük yaşama gayreti ve mücadele ruhu mevcut olduğunu bilmiyordum. Bu bilgisizliğimden dolayı mazur görülmemelidir. Çünkü, hayatımın büyük kısmı Avrupa'da geçmiştir. Türk Milletini tanıyamamışım" diyerek, yanıldığını itiraf edecekti.

Bu oturumdaki ikinci bildiriye, Okutman Alev Gözcü, "Refik Halit Karay'ın Düşünce Dünyasında Anadolu'daki Ulusal Direniş Hareketi ve Kuva-yı Milliye" başlığıyla sundu. Gözcü bildirisinde, Refik Halit Karay'ın o dönemde yazdığı yazılardan örneklerle, Milli Mücadele'ye, Kuva-yı Milliye'ye ve Misak-ı Milli'ye nasıl baktığını aktardı. Bilindiği üzere Refik Halit Karay, Türk edebiyatının ve düşünce dünyasının önemli temsilcilerinden biri olup, Anadolu'daki ulusal örgütlenmeye ve Milli Mücadele'ye muhalefeti ile tanınmaktadır. Birkaç dönem Posta

Nezareti Umum Müdürlüğü de yapan Karay, Hürriyet ve İtilaf Partisi'nde de yer almıştır. Karay'ın "Wilson Prensipleri Cemiyeti" ve "İngiliz Muhipleri Cemiyeti" içinde etkin üyelerden biri olduğu bilinmektedir. Ama Karay asıl, başta "Alemdar" olmak üzere İstanbul gazetelerindeki sert ve hicivli köşe yazılarıyla adından söz ettirmiştir. Gözcü'nün belirttiğine göre, Anadolu'da verilen Kurtuluş Savaşı'nın, bütünüyle ittihatçılığın uzantısı olduğunu düşünen Refik Halit Karay, "Bugün Anadolu'yu kaplayan Harekât-ı Milliye ve memleketi istila eden İttihatçı faaliyeti" olarak tanımladığı ulusal direnişi "ısrırgan otuna" benzetmiştir. Bu tutum, Ali Kemal ve Refik Halit Karay gibi Milli Mücadele'yi eleştirenlerde görülen ortak bir tavrıdır. Kuva-yı Milliye'ye yönelik olumsuz yazıları yüzünden Ankara tarafından hazırlanan "yü-zellilikler" listesine alınan Karay, Türkiye'den ayrılmak zorunda kalmıştı. Mustafa Kemal, Nutuk'ta çeşitli yerlerde Refik Halit Karay'ın Milli güçlerin haberleşmesini engellediği için cezalandırılması gerektiğine değinmiştir. "Kemalistler" ya da "Kemaliler" olarak gördüğü Kuva-yı Milliyecileri ve Mustafa Kemal Paşa'yı yeren ve eleştiren yazılar yazmıştır. Refik Halit Karay, Anadolu'da bir direniş süreci yaratmaya çalışanların çabalarını, Türk milletini daha kötü durumlara sürükleyecek bir davranış olarak değerlendirmekteydi. Karay'a göre, her ne olursa olsun I. Dünya Savaşı sonrasında Osmanlı Devleti yeni bir maceraya sürüklenmemeli, mutlak suretle ve "ne şartla olursa olsun derhal mütareke" imzalanmalıdır. Gözcü'ye göre, Milli Mücadele anti-sömürgeci bir savaş veriyordu, ancak ne yazık ki böyle güçlü bir kalem, bu süreci doğru algılayamamış ve böylesine önemli bir sürecin karşında yer almıştı. Çünkü Karay, kendince kurtuluşu Anadolu'da görmediği için bu yolu seçmişti. Ancak tarih, Refik Halit Karay'a gereken cevabı bir-kaç yıl içinde verecektir. Karay da bu gerçeği Sakarya Zaferi'nden sonra itiraf etmiştir.

Öğretmen Erdal İnce'nin sıkıntıyı en çok hissetmelerine rağmen, olağanüstü çabalarıyla imkânsız başarıları Türk köylüsünün Kuva-yı Milliye'deki yerini tartıştığı, "Kurtuluş Savaşı'nda Türk Köylüsü ve Kuva-yı Milliye" başlıklı bildirisinden sonra Yard. Doç. Dr. Mehmet Karayaman, "Uşak'ta Kuva-yı Milliye'nin Kuruluşu" başlıklı bildirisini sundu. Oturumun ve sempozyumun sunulan bu son bildirisinde Karayaman, Kuva-yı Milliye'nin Uşak'ta nasıl teşkilâtlandığını ayrıntısıyla ele aldı. Karayaman'ın aktardığına göre, Uşak Kaymakamı Ahmet Tefik Bey'in İstanbul Hükümeti yanlısı olması ve dini kanaat önderlerinin egemen olmalarının etisiyle Uşak'ta ilk zamanlarda Hürriyet ve İtilafçıların daha etkin olduğu görülmekteydi. Bu nedenle de Uşak'ta Müdafa-i Hukuk ve Kuva-yı Milliye ilk zamanlarda zayıf kalmıştı. Kuva-yı Milliyeciler'e yönelik tutuklama kararlarının alındığı ve ayrıca Bolşeviklik suçlamalarının yapıldığı görülmekteydi. Kuva-yı Milliye'nin etkin adamı Bekir Sami'nin Binbaşı İsmail isminde bir askeri Müdafa-i Hukuku örgütlemesi için buraya göndermesi, Uşak'taki durumu değiştirmeye başlamıştı. Ayrıca Müdafa-i Hukuk örgütlenmesinde, "Karakol Cemiyeti"nin etkileri görünmüştür. Sonraki süreçte Müftü İbrahim Tahtakılıç ve Tahsin Bey, Uşak'taki Müdafa-i Hukuk örgütlenmesinin güçlenmesini sağladılar. 30 Temmuz 1919 tarihi itibarıyla Uşak'ta egemen konuma gelirler. Kaymakam Ahmet Tefik Bey, baskı altına alınarak sözde mide rahatsızlığı nedeniyle kentten gönderilir. Uşak merkezdeki bedestende yer alan bir kara tahtaya her gün çeşitli tebliğiler asılarak halktan yardımlar toplanır. Uşak genelinde Müdafa-i Hukuk örgütlenmesine yönelik 100 bin lira para ve doküman eşyası toplanabilmiştir. Karayaman, Kuva-yı Milliye'nin faaliyetleri konusun-

da yaptığı genel değerlendirmeye sunumunu tamamladı. Karayaman'ın biten sunumuyla birlikte iki gün süren anma nitelikli sempozyum sona ermiş oldu.

Yukarıda kısaca değerlendirmesini yaptığımız oturum ve bildirimler dışında sempozyumda yer alan diğer oturumlar, oturum başkanları ve sunulan bildirimler şunlardır: "Miralay Süleyman Fethi" oturumu; Başkan, Prof. Dr. Sabri Sürgevil; Yrd. Doç. Dr. Hasan Mert, "İzmir'in Kara Günü: 15 Mayıs 1919"; Doç. Dr. Mevlüt Çelebi, "İtalyan Arşiv Belgelerinde İşgal Döneminde İzmir Basını"; Öğr. Gör. Dr. Mehmet Emin Elmacı, "İzmir Halkının Yazdıklarıyla İzmir'de Yunan İşgali ve Mezalimi" ve Yrd. Doç. Dr. Ahmet Mehmetefendioğlu, "Hasan Tahsin'in Mütareke Döneminde İzmir'deki Çalışmaları ve İlk Kurşun".

"Mustafa Necati" oturumu; Başkan, Doç. Dr. Kemal Arı; Prof. Dr. Metin Ayışığı, "Mütareke Döneminde Harbiye Nezareti ile Kuva-yı Milliye Arasındaki İlişkilere Dair Bazı Belgeler"; Prof. Dr. Tuncer Baykara, "Türk Devlet Geleneğinde Kuva-yı Milliye"; Araş. Gör. Bahar Arslan, "II. Meşrutiyet'ten İzmir'in İşgaline, İzmir'de ve Batı Anadolu'da Güvenlik Sorunu" ve Yaşar Aksoy, "Batı Anadolu'da Emperyalizme Karşı İlk Kurşunlar".

"Yüzbaşı Şerafettin (İzmir)" oturumu; Başkan, Prof. Dr. Sina Akşin; Yrd. Doç. Dr. Filiz Çolak, "İşgal Döneminde İzmir ve Çevresinde Üretim ve Dış Ticaretin Durumu"; Dr. Sadık Kurt, "1918-1923 Yıllarında İzmir'de Kamu Hizmeti Gören Kuruluşlar"; Doç. Dr. Muhittin Eliaçık, "İzmir'in Kurtuluşunda Mühim Bir Sima: Fahrettin Altay ve İzmir İle İlgili Anıları", Dr. Emine Kısıklı, "Türkiye Cumhuriyeti'nin Yapılandırılması Sürecinde Mustafa Kemal'in Hayatında İzmir" ve Ok. Gül Karacaer, "Büyük İzmir Yangınında Zarar gören Şirketler".

"Hacim Muhittin Çarıklı" oturumu; Başkan, Prof. Dr. Zeki Arıkan, Yrd. Doç. Dr. Günver Güneş, "Aydın ve Çevresinde Yunan İşgali ve Sivil Direniş Örgütlenmesi: Heyet-i Milliyeler"; Araş. Gör. Yücel Yiğit, "Anadolu'nun İşgaline Karşı Bir Taşra Tepkisi olarak Balıkesir Mitingi"; Yrd. Doç. Dr. Dilşen İnce Erdoğan, "Yunanistan'ın Batı Anadolu'yu İşgali ve Oluşan Tahribatı İncelemek Amacıyla Bölgeye Gelen Heyetler" ve Yrd. Doç. Dr. Nejdet Bilgi, "Direniş Fikrinin Örgütlenmesi ve Manisa Müftüsü Âlim Efendi".

"Ali Fuat Cebesoy" oturumu; Başkan, Prof. Dr. Metin Ayışığı, Prof. Dr. Sadık Sarısan, "Afyonkarahisarlıların Anılarında Afyonkarahisar'da Milli Mücadele", Buket Sarı, "Alaşehir Kongresi'nin Basında Yansımaları ve İbrahim Tahtakılıç'ın Alaşehir'deki Faaliyetleri" ve Filiz Akın Özcan, "Ali Orhan İlkurşun'un Anıları ve Ödemiş Kuva-yı Milliyesi".

"Kâzım Özalp" oturumu; Başkan, Haluk Işık; Doç. Dr. Bayram Akça, "15 Mayıs 1919'da İzmir'in İşgali'ne Karşı Muğla'nın Tepkisi"; Yrd. Doç. Dr. Ayten Can Tunalı, "Çine Milli Ordu Müftüsü Esat Efendi ve Aydın Kuva-yı Milliyesi"; Araş. Gör. Serhan Kemal Saygı - Araş. Gör. Ece Aytekin, "Kuva-yı Milliye Direnişçisi Köprülü Hamdi Bey" ve Şakir Özdemir - Ahmet Tıraş - Serhat Karadurmuş, "Uşak'ta Kuva-yı Milliye Hakkında Yapılan Sözlü Tarih Çalışmaları".

Sempozyum bir bütün olarak değerlendirildiğinde bazı ufak tefek eksikliklerine rağmen genelde başarılı bir sempozyum olmuştur. Sempozyumda bildirimleri

sunan araştırmacılar dikkate alındığında Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü'nden yüksek sayıdaki katılım göze çarpmaktadır. Ayrıca Milli Mücadele'de Batı Anadolu ve Kuva-yı Milliye üzerine çalışmalarıyla bilinen bazı önemli akademisyen ve araştırmacıların sempozyumda ol(a)mayışları da göze çarpan önemli bir durumdur. Bir kısım bildiriler Kuva-yı Milliye sonrası Batı Anadolu'da Milli Mücadele konusuyla sınırlı kalmış, bu nedenle de sempozyumun ana temasının biraz dışına taşabilmiştir. Kuva-yı Milliye ile Milli Mücadele'nin ne kadar iç içe olduğu göz önüne alınırsa, bu durum da anlaşılabilir olmaktadır.

Bu değerlendirme çalışmasında ele aldığımız ve oturumların aynı anda iki farklı salonda olması nedeniyle takip edemediğimiz diğer bildiriler hakkında daha ayrıntılı bilgiler basılan sempozyum bildiri kitabında bulunabilecektir². Bu sempozyumun, diğer bölgeleri de kapsayacak yeni Kuva-yı Milliye sempozyumlarına öncülük edeceği açıktır.

2 *Kuva-yı Milliye'nin 90. Yılında İzmir ve Batı Anadolu Uluslararası Sempozyum Bildirileri 6-7 Eylül 2009*, 2 Cilt, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yayınları, İzmir, 2010.